

Asia: VN/1646/2020

Lausuntopyyntö sosiaaliturvakomitean välimietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen (välimietinnön ehdotukset 1 ja 2)1.1 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset hakuajat ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä etuuksissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia etuuksien hakuaikojen yhtenäistämällä voisi olla?

Lähtökohtaisesti yhtenäistäminen ja päällekkäisen sääntelyn poistaminen on kannatettavaa ja tarkoituksenmukaista. Yhtenäistäminen helpottaa etuuskokonaisuuden hahmottamista. Koska monet toimeentulotuen hakijoista ovat työttömiä, olisi tarkoituksenmukaista yhdenmukaistaa työttömyysturvan hakuaika kuukausikohtaiseksi, jolloin tulo olisi voitaisiin huomioida todellisen suuruisena kaikkien toimeentulotuen hakijoiden kohdalla.

1.2 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset tulo- ja palkkakäsitteet ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä tilanteissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistämällä voisi olla?

-

2. Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet (välimietinnön ehdotukset 3 ja 4)2.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 3 valmistelussa?

Luvussa on hyvin kuvattu ja huomioitu keskeiset digitalisaation ja monimutkaisen sääntely- ja toimintaympäristön, tiedonhallinnan, monitoimijayhteistyön ja kehittyvän teknologian yhteensovittamisen haasteet. Erityisesti osaoptimoinnin haaste on ilmeinen ja kuormittaa sekä asiakasta että palvelujärjestelmää sekä synnyttää tarpeettomia kustannuksia. Tiedonhallinnan kehittämistarpeet, kuten yhteisten tietorakenteiden, asiakirjamallien ja asiakasrekisterin kehittäminen ovat ilmeisiä toimenpiteitä, mutta haaste on, että tämän kaltainen työ on hyvin hidasta, se vaatii laajaa yhteistyötä ja konsensusta ja nopeasti tuloksia odottavat päättäjät eivät usein näe tällaisen hitaan perustyön arvoa. Sivulla 77 todetaan, että ”tarvitaan jokin taho, joka asettaa muutoksen tavoitteet ja ohjaa niiden toteutumista.” Tämä taho voisi olla digiministerityöryhmä ja sen alaisuudessa työskentelevä Digitoimisto, jonka tärkeä tehtävä olisi yhdenmukaistaa juuri valtionohjausta ja pyrkiä systeemiseen, kokonaisvaltaiseen muutokseen. Tällä hetkellä kunnissa joudutaan raportoimaan tietoja eri hallinnonaloille erilaisten luokitusten (esim.

taloushallinnon luokitukset ja palveluluokitukset) mukaan, koska ministeriöt eivät ole pystyneet yhdenmukaistamaan erilaisia luokituksia. Tämän tilanteen korjaamiseksi tarvitaan hallinnonalarajat ylittävää ohjausta.

Ehdotus on kannatettava, mutta toivomme että ministeriöiden yhteisessä arvioinnissa kuullaan ja osallistetaan laajasti myös muita toimijoita ja viranomaisia, kuten kuntia sekä esimerkiksi työttömyyskassoja, vakuutusyhtiöitä ja sen kaltaisia toimijoita, joiden osalta tiedonkulku on usein myös varmistettava asiakaslähtöisen toimintatavan mahdollistamiseksi. Myös erilaisia asiakkaita edustavia tahoja on syytä osallistaa laajasti työhön. Esimerkiksi tulorekisterin käyttömahdollisuuksia tulisi kehittää myös kunnissa, joten muutostarpeet on syytä käydä läpi laaja-alaisesti eikä rajata muutoksia vain tiettyihin sosiaalihuollon tarpeisiin.

2.2 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 4 valmistelussa?

Osana digitalisaation strategiatyötä on huomioitava teknologian nopea kehittyminen ja se, että täysin vakaata tilannetta ei ole edes odotettavissa. Lähtökohdaksi on hyvä ottaa pitkäjänteinen tietopohjan kehittäminen ja toisaalta toiminnan ja järjestelmien joustavuus sekä ihmisten (sekä työntekijöiden että asiakkaiden) osaaminen ja inhimillinen ja aktiivinen toimijuus teknologian kanssa.

3. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (välimietinnön ehdotukset 5, 6 ja 7) 3.1 Onko eri etuuksia ja eläkkeitä koskevien lakien työkyvyttömyyden käsitteissä epätarkoituksenmukaisia eroja ja jos kyllä, niin millaisia?

Järjestelmässä arvioinnin painopistettä tulisi siirtää pois sairaus- ja työkyvyttömyykeskeisestä kohti laaja-alaisempaa ja kokonaisvaltaisempaa arviointia, joka tähtäisi olemassa olevan työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja parantamiseen sekä sen käyttöönoton tukeen.

Yksilön työkyky ei ole prosentein määriteltävissä oleva pysyvä tila. Kyse on monimutkaisesta, usein ajallisesti vaihtelevasta yksilön ja hänen yksilöllisten ominaisuuksiensa sekä ympäristönsä ja sen tarjoamien mahdollisuuksien muodostama kokonaisuus. Palvelu- ja etuusjärjestelmän tulisi tukea kaikkia antamaan työpanoksensa yhteiskunnalle oman työ- ja toimintakykynsä sallimissa rajoissa.

Samalla järjestelmän painopistettä tulisi siirtää sairastumisen alkuun, jotta henkilö voisi tuettuna palata opiskeluun tai työhön mahdollisimman nopeasti sairastumisen jälkeen. Nykyisessä järjestelmässämme tähdätään oikea-aikaisuuteen, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että työstä tai koulutuksesta poissaolot ovat varsin pitkiä, eikä henkilöllä välttämättä ole kuntoutumisensa tukena konkreettista palvelua tai muuta tukea.

3.2 Mitä muutoksia lainsäädäntöön (erityisesti etuus- ja palvelulainsäädäntö) tulisi tehdä, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä?

Etuusjärjestelmää tulisi yhtenäistää ja yksinkertaistaa niin, että eri syistä kuntoutuksen tarpeessa olevien ihmisten tarkoituksenmukainen, kokonaisvaltainen ja asiakaslähtöinen palveluprosessi mahdollistuisi. Uudistus tulisi toteuttaa niin, että työn ja työkyvyttömyys- tai kuntoutusetuuden

yhteensovittaminen olisi kuntoutujan näkökulmasta aina kannattavaa. Esimerkiksi osittaisen työskentelyn tulisi olla taloudellisesti yhtä turvallista kuin sairausloman aikaisen kokoaikaisen poissaolon.

Palvelu- ja etuusjärjestelmää tulisi uudistaa siten, että palvelut sekä etuusjärjestelmä olisivat saumattomasti yhteensovitettavissa, eivätkä sulkisi toisiaan pois, kuten nykyisessä järjestelmässä tapahtuu. Palvelut voisivat näin parhaalla mahdollisella tavalla tukea asiakkaan kuntoutumista ja turvata hänelle samalla tarkoituksenmukaisen etuuden. Tämä tiivistäisi palvelupolkuja, ja samalla se ehkäisisi työelämän ulkopuolelle ja tulottomuuteen ajautumista.

3.3 Komitea ehdottaa arvioitavaksi mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia ja velvoitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa sovittaviin palveluihin. Ehdotuksen mukaan palvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee huomioida. Mitä palveluja ehdotetun arvioinnin tulisi koskea?

Vastikkeellisuuden lisääminen edellyttää palvelujärjestelmältä kykyä vastata palvelutarpeisiin nopeasti ja joustavasti. Vastikkeellisuutta lisättäessä tulee varmistaa, että hyvinvointialueilla ja muilla palvelujen järjestäjillä, kuten tulevaisuudessa kunnilla, on todelliset mahdollisuudet vastata kasvavaan palvelutarpeeseen. Yksinomaan velvollisuuksien lisääminen ei tuota tarkoituksenmukaista tulosta, kun kuntoutujille ei ole tarjolla tarpeen mukaista yksilöllistä tukea työllistymiseen.

4. Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (välimietinnön ehdotukset 8 ja 9) **4.1 Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?**

Työmarkkinatuki on tärkeä selvityskohde. Nuorten työmarkkinatukioikeus - tai sitä vastaavat tarkoituksenmukaiset etuudet tulisi selvittää. Nuorten etuusjärjestelmän toimivuutta ja tasoa tulisi arvioida omana kokonaisuutenaan niin, että asumiseen liittyvät etuudet, kuntoutusetuus-, opintoetuusjärjestelmä, työttömyysturva-, työkyvyttömyysetuus- sekä toimeentulokijärjestelmä olisivat keskenään tarkoituksenmukaisessa ja osallistumiseen ja kouluttautumiseen kannustavassa suhteessa toisiinsa.

Tällä hetkellä etuusjärjestelmä ohjaa esimerkiksi lukiosta valmistuneet nuoret toimeentulotuella, ja asettaa heidät eri asemaan muiden toiselta asteelta valmistuneiden kanssa. Nuorten etuus- ja palvelujärjestelmä ohjaa myös erityisesti haavoittuvassa elämäntilanteessa olevat nuoret helposti viimesijaisen etuusjärjestelmän piiriin eli hakemaan toimeentulotukea. Ohjautuminen johtuu siitä, että nuoret menettävät varsin helposti ja pitkäkestoisesti oikeuden ensisijaiseen etuuteen ja jäävät näin tulottomiksi tai pelkästään asumistuen varaan. Vaikka hakuvelvoitteesta tehdyn tutkimuksen mukaan hakuvelvoite voi olla perusteltu, siihen liittyvät sanktiot ovat luonteeltaan pitkäaikaisia (enimmillään jopa 9 vuotta), eikä nuori pysty aina omalla toiminnallaan korjaamaan kerran tekemäänsä virhettä.

Nuorten etuus- ja palvelujärjestelmää olisikin tarkoituksenmukaisinta selvittää ja kehittää niin, että osallistumisveloitteet ja -mahdollisuudet vastaisivat nykyistä paremmin nuorten yksilöllisten

elämäntilanteiden moninaisuuteen, ja toisaalta niin, että entistä harvempi ajautuisi suoraan viimesijaisen etuuden piiriin.

5. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (välimietinnön ehdotukset 10, 11 ja 12)5.1 Komitea ehdottaa, että etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Miten etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

Elämme yhteiskunnassa, jossa kerran nuorena hankittu tutkinto ei riitä turvaamaan työtä ja toimeentuloa. Nykyaikainen yhteiskunta ei myöskään mahdollista tämän päivän nuorille aiempien sukupolvien kaltaisia suoraviivaisia ja selkeitä koulutus- ja työelämäsiirtymiä. Nykyään koulutuskaan ei takaa onnistunutta työelämään siirtymistä. Opiskelu, työssäolo ja työttömyys eivät rajaudu selvärajaisesti, vaan vaiheet voivat olla risteäviä ja osin päällekkäisiä.

Tutkimusten mukaan kouluttamattomuus periytyy vahvasti, ja varhaiseen koulu-uran päättämiseen liittyy usein myös muita hyvinvoinnin haasteita, kuten mielenterveys- ja toimeentulo-ongelmia. Näin ollen etuusjärjestelmän ohella myös palvelujärjestelmän on tuettava koulutukseen hakeutumista ja koulutuksen loppuun suorittamista.

Keskeistä uudistuksessa on sovittava yhteen työnantajien ja muuttuvien työmarkkinoiden tarpeet kansalaisten osaamisen kasvattamisen ja työllistymisen mahdollistavaksi kokonaisuudeksi.

5.2 Komitea katsoo, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

Jo aiemmin Kuntaliitto toteaa lausunnossaan, että nuorten etuus- ja palvelujärjestelmän keskeinen ongelma on siinä, että se ohjaa kaikkein haavoittuvimmissa elämäntilanteissa olevat nuoret helposti viimesijaisen etuusjärjestelmän piiriin. Nuori saattaa menettää oikeutensa ensisijaiseen etuuteen vuosiksi, ellei hän saa työssäoloahtoa täyteen tai pysty suorittamaan esimerkiksi ammatillista koulutusta. Nuori voi alaikäisenä tekemänsä virheen vuoksi menettää oikeuden ensisijaiseen etuuteen aina 25-vuotiaaksi saakka.

Oppivelvollisuus uudistus on muuttanut kehitystä jonkin verran, mutta edelleen osa jättää itse hakeutumatta tai koulutus keskeytyy ennen valmistumista toiselta asteelta.

Viimesijaisesta toimeentulotukijärjestelmästä pois pääseminen on tutkitusti haastavaa, vaikka nuorelle tarjottaisiin palveluja ja tarpeen mukaista tukea. Nuoret sopeutuvat helposti toimeentulotukeen tulonlähteenä. Esimerkiksi opiskelijaksi siirtyminen toimeentulotuelta voi olla nuoren näkökulmasta kannattamatonta, koska opintoetuudet ovat laina-painotteisia ja toimeentulotuen ja asumistuen yhteenlaskettu taso alennuttunakin on selkeästi korkeampi kuin opintoraha ja asumistuki ilman opintolainaa.

Järjestelmää tulisi uudistaa ainakin siten, että kaikkien nuorten oikeus työttömyysetuuksiin alkaisi yhdenvertaisesti, kun he valmistuvat toiselta asteelta. Näin ei syntyisi lukiosta valmistuneiden tarpeetonta kiinnittymistä toimeentulotukeen.

Ammatillisessa koulutuksessa on nykyisin mahdollista suorittaa siten, että oppilaitoksen oppimisympäristössä opiskelu ja oppisopimuskoulutus vuorottelevat. Tähän liittyen opintotukilakia tulisi muuttaa siten siten, että oppisopimusopiskelija voi saada opintotukea tulorajat huomioiden. Tällöin oppisopimusjakso ei katkaisisi automaattomaattisesti opintotukea.

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

Opintoetuusjärjestelmän tulisi olla joustava ja niihin liittyvän oikeuden riittävän pitkä, jotta se tunnistaisi riittävällä tavalla nuorten yksilöllisen kasvun ja kehityksen. Opintoetuusjärjestelmän tulisi sisältää nykyistä paremmin joustoa, jotta se mahdollistaisi työnteon, mikäli opinnot etenevät suunnitellussa aikataulussa. Useilla aloilla opintojen aikainen tai rinnakkainen työnteko on myöhemmän uran kannalta lähes välttämätöntä.

Oppisopimuskoulutuksen ja tekemällä oppimisen tulee olla todellinen kustannustehokas ammattiin opiskelun vaihtoehto ja rekrytointikeino niin opiskelijoille kuin työnantajille.

6. Lasten ja perheiden sosiaaliturva (välimietinnön ehdotukset 13, 14 ja 15) 6.1 Komitea ehdottaa työryhmän perustamista lapsilisän uudistamiseksi. Mitä lapsilisäjärjestelmän eri uudistusvaihtoehtojen valmistelussa ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

-

6.2 Komitea ehdottaa lastenhoidon tukien järjestelmän uudistuksen käynnistämistä. Miten ja mistä lähtökohdista lastenhoidon tukien järjestelmää tulisi uudistaa?

Tältä osin tulee pohtia kotihoidontuen ja mahdollisten kuntalisten sekä varhaiskasvatuksen yhteyttä. Tulisi myös vakavasti pohtia onko kotihoidontuesta muodostunut enemmän taloudellisen tuen muoto kuin vaihtoehto perheelle hoitaa lasta kotona. Joiltakin osin kotihoidontukea voidaan pitää myös äitien osalta eriarvoistavana suhteessa työmarkkinoihin. Kuntaliitto kannattaa lastenhoidon tukijärjestelmän uudistuksen käynnistämistä. Sen osalta tulee huomioida varhaiskasvatuksen osallistumisen lisäämiseen liittyvät tavoitteet ja sen suhde kotihoidontukeen. VATT:n 1.12.2022 julkaiseman tutkimuksen mukaan lasten kotihoidon tuen vaikutukset ovat negatiivisia erityisesti äideille, mutta myös lapsille (<https://vatt.fi/-/uusi-tutkimus-lasten-kotihoidon-tuen-vaikutukset-ovat-negatiivisia>). Vastaavasti THL 13.2.2023 julkaiseman tutkimuksen mukaan ”kotihoidon tukea käyttävät pidempään äidit, joilla ei ole työtä, johon palata perhevapaiden jälkeen. Äidit itse kuitenkin perustelevat lapsen hoitamista kotihoidon tuella ensisijaisesti halulla olla enemmän lapsen kanssa. Varhaiskasvatuksen laadun ja saatavuuden ongelmat näkyvät äitien motiiveissa yllättävän vähän.” <https://www.julkari.fi/handle/10024/146075>

Mikäli lastenhoidon tukia pohditaan on Kuntaliiton näkemyksen mukaan ehdottomasti mietittävä muutosten mahdolliset vaikutuksen varhaiskasvatukseen osallistumiseen ja sen järjestämiseen.

6.3 Vanhemmalla on vastuu lapsensa elatuksesta. Mitä muutoksia sosiaaliturva- tai muuhun lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta se tukisi vanhempien elatuskykyä?

Kuntaliiton näkemyksen mukaan tulisi pohtia olisiko kotihoidontuki siirrettävä osaksi perheiden sosiaaliturvajärjestelmää ja samalla eriyttää sen kytkös varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Tällöin sen maksatuksesta ja kustannuksista vastaisi Kela yhdessä hyvinvointialueiden kanssa ja tältä osin kunnan vastuu poistuisi.

7. Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (välimietinnön ehdotus 16)7.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 16 edistämiseksi? Mikä asia tai mitkä asiat on tärkeintä selvittää?

Väliraportin ehdotukset asumismenojen korvaamisesta (komitean ehdotukset 16) ovat perusteltuja. Tärkeintä olisi selvittää:

-toimeentulotuen ja asumistuen päällekkäisyys ja järjestelmien erot

-nykyisten enimmäisasumismenojen arviointi (sekä tason että nykyisen kuntaryhmittelyn toimivuuden arviointi)

8. Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotarpeen vähentäminen (välimietinnön ehdotukset 17 ja 18)8.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 17 ja 18 edistämiseksi?

Kuntaliitto kannattaa ehdotusta, jolla pyritään vähentämään toimeentulotuen roolia säännönmukaisesti perusturvaa täydentävänä tuen muotona. Sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmien tulee toimia paremmin yhteen niin, että sosiaaliturvan ja toimeentulotuen tarpeen pitkittymistä voidaan ehkäistä.

Palvelu- ja etuusjärjestelmien on toimittava samaan suuntaan kannustaen yksilöä aktiiviseen kansalaisuuteen ja osallistumiseen sekä vastuunkantoon omasta toimeentulostaan kykyjensä mukaan. Samalla tulottomuutta ja kokonaan toimeentulotuen varassa elämistä – joka korostuu nuorten kohdalla – tulee vähentää takaamalla kaikille riittävä ensisijainen sosiaaliturva silloin kun henkilö ei kykene elättämään itseään ansio- tai yritystuloillaan.

Sosiaaliturvaa tulee kokonaisuutena kehittää niin, että siirrytään tukemaan työelämän ulkopuolella olon sijaan esimerkiksi vähäistäkin osa-aikatyössä oloa ja työhön siirtymistä.

8.2 Mitkä ovat keskeisimmät toimenpiteet, joilla pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää?

-

9. Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (välimietinnön ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25)9.1 Miten työ- ja toimintakyvyn tukemista, seuranta- ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja tulisi vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

-

9.2 Mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessa A) monialaista asiakassuunnitelmaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä? B) työkyky- ja kuntoutuspalvelujen yhtenäistä tietopohjaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä? C) vastuutyöntekijä-mallia eniten tukea tarvitseville?

-

9.3 Mitä muuta tulisi ottaa huomioon alaluvun 5.10 ehdotusten edistämisessä?

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan kuntouttavan työtoiminnan palveluiden ja kuntien järjestämien te-palveluiden ja niiden toimenpiderepertuaarin välistä puuttuu matalan kynnyksen palveluita sekä näihin kiinnittyviä etuuksia. Tarve uudentyyppisiin palveluihin ja näihin kytkeytyviin etuuksiin tulee selvittää samalla, kun tarkastellaan sosiaali- ja terveydenhuollon työllisyyttä edistävien palvelujen työnjakoa sekä yhteen toimivuutta työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun kanssa.

10. Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokratialoukut (välimietinnön ehdotukset 26 ja 27) 10.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 26 ja 27 osalta?

Kuntaliitto pitää ko. ehdotuksia kannatettavina. Jotta kannustinloukut voidaan tunnistaa, tarvitaan riittävästi tutkimustietoa järjestelmän kokonaisuudesta. Näin voidaan paremmin tunnistaa erilaiset tilanteet ja järjestelmän kehittäminen ei johda kehittämisen kierteeseen, jossa yhden kannustinloukun kehittäminen johtaa uuteen kannustinloukkuun toisaalla.

11. Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus (välimietinnön ehdotukset 28, 29 ja 30) 11.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 28, 29 ja 30 edistämisessä?

-

12. Syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen ansioturva huomioiden (komitean esitys seuraavalle hallitukselle)

12.1 Komitea esittää syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä ansioturva huomioiden alaluvussa 6.1. Tarkoituksena on selkeyttää ja yksinkertaistaa vaiheittain etuusjärjestelmää ja sen toimeenpanoa sekä helpottaa siirtymistä etuudelta toiselle. Mitä hyötyjä ja haasteita perusturvaetuuksien yhtenäistämiseen ja yhdistämiseen voi liittyä?

-

12.2 Mihin suuntaan perusturvaetuuksien yhtenäistämistä tulisi kehittää A) etuuksien ehtojen osalta? B) toimeenpanon osalta?

-

13. Ehdotusten priorisointi 13.1 Välimietinnössä on komitean 31 ehdotusta tuleville hallituksille. Mitä kolmea ehdotusta tulisi edistää ensimmäisenä ja miksi?

Ehdotus 10. Etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Ehdotus kannustaa jatkuvaan oppimiseen ja osallistumisen tasa-arvon toteutumiseen. Elinikäisestä oppimisesta on tullut välttämätöntä, sillä yhteiskunta muuttuu ja kehittyy nopeasti.

Ehdotus 16. Lapsiköyhyysriskin ehkäiseminen ja vähentäminen. Ehdotus on keskeinen, koska lapsuudessa koetun köyhyyden on tutkitusti osoitettu heikentävän hyvinvointia myös aikuisiällä, lisäävän kustannuksia ja inhimillistä kärsimystä.

Ehdotus 18. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti ilman ensisijaista etuutta saavien ohjautumista palvelutarpeen arviointiin ja palveluihin tehostetaan. Ehdotus on tärkeä koska ohjautumisessa on tällä hetkellä tehostamisen varaa ja ohjauksen tehostamista voidaan pitää kustannuksiltaan kohtuullisena. Palveluiden ja ohjauksen kehittäminen erityisesti suuressa syrjäytymisriskissä olevien osalta on vaikuttavaa. On tärkeää että heitä saadaan ohjattua pois viimesijaiselta tuelta.

Kokonaisuudessaan ehdotuksissa oli useita kannatettavia ja esimerkiksi myös ehdotus 25 Tarkastellaan sosiaali- ja terveydenhuollon työ- ja toimintakykyä edistävää lainsäädöntäkokonaisuutta ja roolia työllisyyden edistämisessä suhteessa työ- ja elinkeinopalveluihin on kuntien kannalta merkittävä.

14. Julkisen talouden kestävyys
14.1 Sosiaaliturvauudistuksessa tehtävät ratkaisut voivat joko vahvistaa tai heikentää julkista taloutta pitkällä aikavälillä. Komitea on linjannut, että uudistuksen tulee osaltaan varmistaa julkisen talouden kestävyys työllisyyttä ja väestön työ- ja toimintakykyä vahvistamalla. Tulisiko sosiaaliturvan uudistamisella tavoitella parannusta julkisen talouden kestävyteen pitkällä aikavälillä ja jos kyllä, niin miten?

Tulisi. Etuus- ja palvelujärjestelmän tulisi kulkea kaikilta osin samaan suuntaan mahdollistaen kaikille joustavasti niin taloudellisen turvan kuin mahdollisuuden oman työ- ja toimintakykynsä käyttöönottoon täysimääräisesti. Pienikin työmäärä ja panostus työllistymisen tukeen (esim. tuetun työllistymisen yksilöllisellä menetelmällä) maksaa itsensä ja enemmän takaisin julkiselle taloudelle.

Julkista taloutta voidaan vahvistaa myös tarkastelemalla koko järjestelmän resurssiviisautta. Nykyjärjestelmässä emme pysty riittävän vaikuttavasti yhdistämään eri toimijoiden palveluita samanaikaisiksi palvelukokonaisuuksiksi.

15. Komitean linjaukset toisen kauden työlle
15.1 Komitea on linjannut toisen kautensa työstä aluvussa 6.2. Mikä luetelluista kokonaisuuksista on tärkein ja miksi?

Pidämme tärkeimpänä kokonaisuutta Elämäntilanteen, työ- ja toimintakyvyn tai palvelutarpeen kannalta ”väärällä” etuudella oleminen sekä etuuksien yhteensovittaminen palveluihin ja etuudensaajien osallistumisen lisääminen. Myös Oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino, yhteisastuu ja yhdenvertaisuus sosiaaliturvajärjestelmässä ja Sosiaaliturvan kokonaisuuden uudistaminen pitkällä aikavälillä ja vaihtoehtoisten järjestämistapojen tarkastelu ovat kannatettavia kokonaisuuksia.

15.2 Mihin suuntaan lueteltuja kokonaisuuksia tulisi kehittää?

Keskeistä on etuuksien ja palveluiden yhteensovittaminen, mikä on paikoin hämärtyneet järjestelmien kehittämisen eriytyessä toisistaan. Järjestelmän tulee kannustaa jatkossa työhön entistä vahvemmin.

16. Mitä muuta haluat todeta sosiaaliturvauudistuksesta?

Kuntaliitto kannattaa sosiaaliturvakokonaisuuden pitkäjänteistä kehittämistä entistä kannustavammaksi. Kokeilut voivat synnyttää uudenlaisia havaintoja kannustinloukkujen ratkaisemiseksi. Järjestelmän selkeys palvelee lopputulosta ja koko yhteiskunnan sosiaalisen kestävyuden vahvistumista. Kuntaliitto ei kannata kuntien rahoitusvastuun lisäämistä sosiaaliturvan kustannusten osalta. Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyön yhdyspinnan toimivuus on jatkossa keskeinen osa asukkaiden hyvinvoinnin turvaamista. Kuntien rooli hyvinvointihaasteiden ennaltaehkäisijänä tulee tunnistaa aiempaa paremmin.

Salenius Maria
Suomen Kuntaliitto ry